

سومین میزگرد روابط ایران و روسیه (تهران ۴-۳ آذر ۱۳۷۵)

الف) هدف از برگزاری میزگردهای ایران و روسیه

یکی از برنامه‌های خاص مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز برگزاری میزگردهایی با حضور محققین و مسئولین کشورهای منطقه یا کشورهای است که در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از اولویت برخوردار می‌باشند. اینگونه میزگردها می‌توانند به‌عنوان یکی از کانالهای مؤثر در برقراری، حفظ یا گسترش دیالوگ میان مؤسسات مطالعاتی مورد بهره‌برداری قرار گرفته و نهایتاً راه‌گشای تصمیم‌گیرندگان و کارگزاران سیاست خارجی واقع‌گردند. در تداوم برنامه‌های مذکور، سومین میزگرد ایران و روسیه در روزهای ۳ و ۴ آذرماه با همکاری مؤسسه تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه^۱ و دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی در محل دفتر برگزار گردید. توضیح اینکه در اولین میزگرد که در اسفند ۱۳۷۳ در تهران برگزار شد، شرکت‌کنندگان که اغلب از میان محققین و پژوهشگران دوطرف بودند، با دیدگاههای یکدیگر و حوزه‌های مختلف مطالب مورد علاقه در زمینه‌های امنیتی و همکاری‌های سیاسی - اقتصادی - فرهنگی آشنا شدند. دومین میزگرد نیز در مهرماه ۱۳۷۴ در مسکو برگزار گردید و طی آن به مباحثی چون دورنمای گسترش روابط دوجانبه، همکاری در زمینه‌های استراتژیک و انرژی هسته‌ای، مواضع غرب و مسائل آسیای مرکزی قفقاز و دریای خزر پرداخته شد. در سومین میزگرد با توجه به ترکیب و مسئولیت هیأت روسی، علاوه بر پیگیری مباحث کلیدی قبلی، سعی شد تا در موارد مشخصی چون حوزه‌های دقیق منافع مشترک، سطوح مختلف روابط دو کشور و تعیین برنامه‌ای روشن جهت کار مشترک با طرف روسی، طرفین به تعریفهای لازم دست یابند.

سرپرستی هیأت هشت‌نفره روسیه را جناب آقای واسیلی شوگولوفسکی معاون اول وزارت کشورهای مستقل مشترک‌المنافع عهده‌دار بود و سایر اعضای هیأت شامل دونفر مسئولین وزارت امور خارجه، آقایان رشید حمیدولین (مدیرکل کشورهای جنوب و غرب آسیا)

و لوکلپاتسکی (مدیرکل برنامه‌ریزی سیاسی)، دونفر نماینده از دومای دولتی، آقایان یوگنی زیلنوف (معاون کمیسیون امور دفاعی) و ویکتور شی‌نیتس (نماینده منتخب از حزب یابلوکو)، دونفر از رؤسای مؤسسات مطالعاتی، پروفیسور ویتالی نامیکن (رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه) و جعفر صفراف (رئیس مؤسسه تحقیقات آسیای مرکزی) و سرهنگ آندره مارشان‌کین معاون ستاد ارتش مشترک CIS بود.

هیأت روسی در مدت اقامت خود دیدارهای جداگانه‌ای با وزیر امور خارجه، معاون آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه و فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی داشته و طی چهار جلسه فشرده کاری جمعاً ۱۵ سخنرانی ایراد گردید. جناب آقای دکتر ولایتی در ملاقات با هیأت روسی، گسترش همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای ایران و روسیه را مهمترین مانع در راه نفوذ بیگانگان به منطقه خوانده و اولین جلسه مشترک وزرای امور خارجه کشورهای حاشیه دریای خزر در عشق‌آباد (۲۳ آبان ۱۳۷۵) را نویدبخش ایجاد فضایی مثبت و مفید به موازات توسعه همکاری‌های دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی ایران و روسیه قلمداد کردند. وزیر امور خارجه حوزه‌های تأثیرپذیر از روابط ایران و روسیه را شامل آسیای مرکزی، قفقاز، افغانستان، دریای سیاه، بالکان، خاورمیانه، خلیج فارس و اقیانوس هند دانسته و اظهار داشت که آینده این مناطق بدون مشارکت فعال ایران و روسیه نمی‌تواند رقم زده شود.

جناب آقای ملکی، معاون آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه نیز در دیدار با هیأت روسی هدف اصلی از برگزاری میزگرد را توسعه روابط ایران و روسیه و بررسی آینده این روابط در چهار بخش به شرح زیر اعلام داشت:

۱. روابط دوجانبه شامل ابعاد مناسبات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، دفاعی و انرژی هسته‌ای؛

۲. روابط بین استانهای ایران و جمهوری‌های فدراسیون روسیه از جمله استان گیلان و جمهوری تاتارستان و انزلی و آستاراخان.

۳. روابط منطقه‌ای ایران و روسیه در حوزه‌هایی چون آسیای مرکزی و مسائل آن، تاجیکستان، افغانستان، مسائل قفقاز و دریای خزر؛

۴. تأثیر و انعکاس روابط دو کشور در صحنه بین‌المللی از جمله اعتراضات آمریکا به همکاری دو کشور، ایستادگی روسیه، مسائل مربوط به خلع سلاح و حقوق بشر که لازم است یکبار دیگر مرور شوند.

ب) خلاصه مطالبی که طی جلسات ۲ روزه عنوان شد

سومین میزگرد ایران و روسیه صبح روز شنبه ۳ آذرماه با سخنرانی وزیر امورخارجه جمهوری اسلامی ایران گشایش یافت. ایشان با اشاره به اینکه گذشته نباید الگوی کامل و تمام‌عیاری برای آینده باشد، اظهار داشت که لازم است گذشته را آینه‌ای برای آینده بدانیم. زشتی‌ها و زیبایی‌ها را در آینه ببینیم و آینده را براساس بخشهای مثبت گذشته بنا کنیم. جناب آقای دکتر ولایتی در مورد روابط ایران و روسیه اضافه نمود: مناسباتی که در سالهای اخیر بین دو کشور شکل گرفته است گویای این واقعیت است که سیر روابط دو کشور تا حدود زیادی متفاوت با روابط گذشته است و مردم و دولت دو کشور تلاش دارند که از فرصت به دست آمده برای جبران کاستی‌های گذشته استفاده کنند. وزیر امورخارجه افزود در مناسبات میان ایران و روسیه قانون بازده نزولی حاکم نیست که اگر میزان مناسبات به حد معینی رسید، سودمندی توسعه روابط شروع به نقصان نماید. هر دو کشور از عمق استراتژیک و امکانات وسیع و گسترده‌ای برخوردارند و زمینه برای همکاری میان آنها در امور مختلف محدودیتهای معمول در عرف جهانی را ندارد.

ایشان در مورد روابط ایران و روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز اظهار داشت: مدتی مسئله رقابت ایران و روسیه در جمهوری‌های تازه‌استقلال یافته مطرح بود. با خویشتن‌داری و سیاست مدیرانه‌ای که دو کشور در پیش گرفتند، سیاست مقابله و رقابت جای خود را به همکاری برای برقراری صلح، آرامش و سازندگی در منطقه داد. حل بحرانهای منطقه‌ای همچون مسئله تاجیکستان، افغانستان، قره‌باغ، بالکان، خاورمیانه و خلیج فارس نیاز به تبادل نظر و هماهنگی رفتار سیاسی این دو کشور دارد. همچنین دستیابی به یک مصالحه جامع در مورد رژیم حقوقی دریای خزر و بهره‌برداری از منابع متنوع آن از جمله نفت و گاز نیز اهمیت همکاری‌های منطقه‌ای ایران و روسیه را آشکارتر می‌سازد و اجلاس ۵ جانبه وزرای خارجه کشورهای ساحلی دریای خزر در عشق‌آباد، امکان حصول به نتیجه را بیشتر نمود. همچنین تأسیس شرکت مشترک روسی، ترکمنی، ایرانی برای بهره‌برداری از منابع انرژی دریای خزر خودگام ارزشمندی است در جهت همگرایی کشورهای منطقه و تلاش در جهت جلوگیری از نفوذ بیگانگان که قصد سلطه‌جویی در منطقه حساس دریای خزر دارند و به بهانه مشارکت در طرحهای اقتصادی در پی اهداف شیطانی خود هستند.

آقای شوگولوفسکی، معاون اول وزارت کشورهای CIS و رئیس هیأت روسی ضمن اشاره به روابط دو کشور گفت: ایران و روسیه در زمینه‌های نظامی و استراتژیک و سایر ابعاد

می‌توانند همکاران بلندمدتی باشند، ولی دو کشور در عین حال تأکید دارند که این همکاری علیه منافع کشور ثالثی نخواهد بود.

معاون اول وزارت کشورهای مستقل مشترک‌المنافع روسیه خاطر نشان ساخت که بعد از فروپاشی شوروی، جهان از حالت دو قطبی خارج گردید؛ ولی در دنیای تک قطبی بعد از جنگ سرد، آمریکایی‌ها می‌خواهند برنامه‌های خود را به تمام دنیا دیکته نمایند.

وی سپس این نکته را مورد تأکید قرار داد که روسیه بعد از فروپاشی شوروی تئوری‌های مدیریتی قبلی خود را کنار گذاشته و تئوری «اقتصاد بازار» را انتخاب کرد ولی روسها در عمل، نتایج این تئوری را منفی یافتند، زندگی و تجربه‌های آن، که بهترین معلم ماست به ما می‌گوید که کشورهای مستقل مشترک‌المنافع نمی‌توانند به تنهایی بر مشکلاتی که بر سر راه آنها قرار می‌گیرد فائق آیند، و سطح زندگی در مقایسه با قبل عملاً در این کشورها تنزل پیدا کرده است. بنابراین ما هم اکنون به این نتیجه رسیده‌ایم که، آنچه امروز اروپا به دنبال آن است یعنی هماهنگی اقتصادی، به نحوی در اتحاد شوروی سابق وجود داشته ولی ما آن را از بین برده‌ایم. اکنون زمان بازسازی سیستم اقتصادی گذشته فرا رسیده است و نمونه‌های روند همگرایی در دنیا نیز مانند جامعه اروپا، این سیاست را مورد تأکید قرار می‌دهد.

شوگولوفسکی در پایان سخنان خود چنین نتیجه‌گیری کرد که همکاری استراتژیک ایران و روسیه می‌تواند به ثبات اقتصادی دو کشور و تأمین صلح و امنیت جهانی کمک نماید.

در دومین جلسه میزگرد که به ریاست جناب آقای حاجی حسینی مدیرکل دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی برگزار شد، آقای رشید حمیدولین مدیرکل کشورهای جنوب و غرب آسیای وزرات امور خارجه روسیه با اشاره به سطح روابط خوب دو کشور اعلام داشت این روابط هیچ کشوری را مورد تهدید قرار نمی‌دهد و روسیه همچنان مخالف انزوای ایران بوده و در چارچوب احترام به اصول منع گسترش سلاحهای هسته‌ای، به همکاری با ایران در زمینه نیروگاه اتمی و استفاده صلح‌آمیز از آن ادامه می‌دهد.

وی با اشاره به مسائل و بحرانهای منطقه‌ای از جمله افغانستان، تاجیکستان و قفقاز، مواضع کشورش را با دیدگاههای ایران در مورد افغانستان نزدیک شمرده و راه اعاده صلح را، حفظ منافع تمامی گروهها از طریق ایجاد یک دولت فراگیر، با نظارت سازمان ملل و همکاری کشورهای منطقه‌ای دانست.

حمیدولین در مورد دریای خزر اظهار داشت، در دریای خزر باید منافع کشورهای زیادی در نظر گرفته شود و ایران و روسیه نمی‌خواهند که این منطقه به یک منطقه مورد مناقشه

تبدیل شود، ما خواهان تعیین رژیم حقوقی این دریا هستیم و بیانیه عشق‌آباد در مورد تأسیس شرکتی بین ایران و ترکمنستان و روسیه برای بهره‌برداری از منابع نفت و گاز نمونه خوبی است برای همکاری در این حوزه که سایر کشورها نیز می‌توانند به آن ملحق شوند.

آقای مصطفی زهرانی از استادان دانشکده روابط بین‌الملل و محقق دفتر مطالعات سیاسی، سخنران بعدی این جلسه بود که به بحث در مورد همکاری روسیه و ایران در ساختار جدید بین‌المللی پرداخته و با اشاره به مطالبی که بعد از فروپاشی شوروی در مورد ساختار نوین نظام بین‌المللی اظهار شده، گفت که به نظر می‌آید ساختار موجود، همان ساختاری است که بعد از جنگ جهانی دوم به وجود آمده و هدف آن دست یافتن آمریکا به بازار انحصاری مواد خام می‌باشد.

ایران و روسیه دارای منافع مشترک و در معرض تهدیدات مشترک هستند، این اشتراک منافع و اهداف را در آسیای مرکزی، افغانستان، خاورمیانه، خلیج فارس و در برخورد با تهدیدات مشترک می‌توان مشاهده کرد.

آقای زلیونوف، معاون کمیسیون دفاعی در دومای دولتی روسیه، سومین سخنران این جلسه اظهار داشت: ما وقتی به آسیای مرکزی و قفقاز و ژئوپلیتیک آن نظر می‌افکنیم بخوبی این مسئله را درک می‌کنیم که حفظ امنیت آن تنها با همکاری ایران و روسیه امکان‌پذیر است و غرب با سیاستها و اهداف خود امنیت آنها را تهدید می‌کند.

وی خاطر نشان نمود که اگر به مسئله منافع جهانی آمریکا و حضور نظامی آن دقیق شویم، می‌بینیم که منافع حیاتی آمریکا جایی است که نفت وجود دارد، جنگ خلیج فارس نشان‌دهنده اهمیت نفت و گاز بود و امروز باز مشاهده می‌کنیم که سرمایه‌گذاری‌های آمریکا به سوی آسیای مرکزی و قفقاز در حرکت است. عقاب آمریکا که مدت‌ها روی خلیج فارس و بعضی کشورهای خاورمیانه در پرواز بود، هم‌اکنون بر فراز دریای خزر در پرواز است.

سومین جلسه میزگرد به ریاست جناب آقای دکتر شهابی، مشاور وزیر امور خارجه تشکیل گردید. در این جلسه ابتدا آقای نجفی مشاور وزیر امور خارجه طی سخنرانی خود در خصوص بحران افغانستان اظهار داشت، نظر جمهوری اسلامی ایران حمایت از تمامیت ارضی، وحدت ملی و استقلال افغانستان، به‌عنوان تنها راه حل می‌باشد. وی ضرورت فراگیر بودن حاکمیت در افغانستان و خاتمه دخالت خارجی در این کشور، همچنین آغاز مذاکرات بین‌افغانی را عامل مهمی در برقراری صلح در این کشور خواند. سخنران اضافه نمود که جمهوری اسلامی ایران اعتقاد دارد انجام تلاش‌های صلح‌جویانه در یک فضای جنگی

میسرنیست و پیش‌درآمد هرگونه اقدام صلح‌آمیز موفق، خاموش شدن آتش‌سلاحها و برقراری آرامش می‌باشد.

محور بحث سخنران بعدی، آقای فیروز دولت‌آبادی مشاور وزیر و رئیس گروه مطالعات استراتژیک، موضوع سیاست موسوم به مهار بود که توسط جورج کنان برای مقابله با شوروی سابق طرح شد و به‌زعم برخی با فروپاشی شوروی خاتمه یافت. وی مواردی چون، سیاست گسترش به شرق ناتو، مقوله بالکان و استقرار ناتو تحت پوشش سازمان ملل در بالکان، خروج کامل روسیه از معادلات خاورمیانه و تلاش غرب برای استقرار حقوقی، سیاسی، اقتصادی در آسیای مرکزی و قفقاز که از طریق برنامه مشارکت در صلح، این کشورها را از لحاظ حقوقی به نوعی به نظام امنیتی اروپا متصل کرده را از جمله دلایلی شمرد که نشان از استمرار تئوری «مهار» برای کنترل روسیه دارد.

سخنران بعدی آقای ویکتوشی‌نیتس نماینده دوما از حزب یا بلوک بود، وی پس از مروری بر اوضاع داخلی روسیه و رقابت یلتسین و زوگانف، افزود که نفوذ حزب کمونیست در روسیه روبه‌افول است چون نسل حامی این گروه و حزب، افرادی سالخورده و قدیمی هستند که با گذشت زمان از تعداد آنها کاسته می‌شود و حزب کمونیست نیز اگرچه دارای تشکیلات خوبی است ولی از کمبود افراد متخصص و عدم وجود یک رهبر متنفذ که بتواند میلیون‌ها نفر را با آراء خود جلب سازد، رنج می‌برد. وی ژنرال لبد را انسانی شجاع و از آنگونه افرادی خواند که دارای کیش شخصیت بوده و لذا از او می‌ترسند. فرد دیگری که در اوضاع روسیه اهمیت دارد به نظر وی، چوبائیس است ولی به هر حال سرنوشت روسیه بستگی به اتحاد نیروهای دموکراتیک دارد.

آخرین سخنران جلسه پروفیسور ویتالی نامیکن رئیس مؤسسه تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه، اظهار داشت روسیه و ایران از زمان برقراری دومین میزگرد تاکنون دیدگاه‌هایشان به یکدیگر نزدیک‌تر شده و این روند ادامه دارد. نزدیکی دیدگاهها در روابط دوجانبه و مسائل منطقه‌ای بیشتر قابل لمس بوده و از مسائل مورد اختلاف کاسته شده است. بنابراین باید ضمن شناخت عوامل این نزدیکی در جهت تقویت آنها تلاش کنیم.

وی با اشاره به آسیای مرکزی و قفقاز و اینکه هر دو کشور در آن دارای علائق مشترک هستند، اظهار داشت که در حقیقت این نواحی مرزهای روسیه بوده و سیاستهای روسیه و این کشورها در امور دفاعی و ارتباطات، سیاستی یکسان است. لذا آسیای مرکزی و قفقاز خط مقدم سیاست خارجی روسیه را تشکیل می‌دهند و روابط ایران و روسیه در این منطقه باید

به گونه‌ای باشد که طرف دیگر را هم مدنظر داشته باشند. آقای نامکین در مورد روابط ایران و آمریکا گفت که چون روسیه به هرحال در پی تأمین منافع ملی خود می‌باشد، چنانچه تهدیدی از سوی کشوری ثالث متوجه منافع ایران و روسیه گردد، این دو کشور می‌توانند با یکدیگر همکاری و همفکری نمایند.

در جلسه چهارم میزگرد ایران و روسیه که صبح روز یکشنبه ۴ آذرماه به ریاست پروفیسور ویتالی نامکین، رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه تشکیل شد، آقای ماجدی، مدیرکل کشورهای مستقل مشترک‌المنافع به بررسی چارچوبهای همکاری و روابط سیاسی دو کشور پرداخت. سخنران ضمن تشریح سطح فعلی روابط و دیدگاههای مشترک ایران و روسیه در زمینه‌های مختلف، اظهار داشت که روابط دو کشور اینک از مرحله اعتمادسازی گذشته و به سطح روابط استراتژیک نزدیک می‌شود. بدیهی است که در این مرحله چنانچه ایران و روسیه همکاری‌های منطقه‌ای خود را گسترش دهند می‌توانند نقش شایسته‌ای در حل و فصل مسائل منطقه‌ای ایفا نمایند.

سرهنگ آندره مارشان‌کین، معاون ستاد مشترک ارتش CIS پس از توضیحاتی در خصوص سیاستهای دفاعی مشترک روسیه و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع و موافقتنامه‌هایی که در این زمینه به امضا رسیده، تلاشهای مشترک ایران و روسیه را عامل مهمی در کاهش بحرانهای منطقه‌ای خواند؛ ولی به نظر وی هنوز تا ایجاد وضعیت عادی راه زیادی در پیش است و تلاشهای دوجانبه باید ادامه یابد. آقای بیژن بنکدار از ستاد هماهنگی‌های استراتژیک وزارت امور خارجه، در خصوص پیشرفت روند همکاری‌های دفاعی ایران و روسیه، لازمه ایجاد روابط استراتژیک و پیوندهای بلندمدت را، داشتن اعتماد متقابل با پشتوانه سیاسی خواند. وی تأکید کرد که جمهوری اسلامی ایران سیاست گسترش به شرق ناتو را محکوم کرده و خواهان آن است که روسیه نقش قدرتمند خود را در صحنه بین‌المللی ایفا نماید. سخنران ضمن مقایسه سیستمهای همکاری دفاعی و فروش تسلیحات روسیه به غرب، نقاط ضعف اصلی روش روسیه را در ارائه خدمات تعمیر و نگهداری، پشتیبانی و تأمین قطعات موردنیاز سیستمهای فروخته شده دانست.

ریاست پنجمین و آخرین جلسه میزگرد ایران و روسیه را جناب آقای ملکی، معاون آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه عهده‌دار بود. در این جلسه دکتر الهه کولائی عضو هیأت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران با بررسی تحولاتی که در سیاست خارجی روسیه نسبت به خاورمیانه پیش آمده اظهار داشت روسیه ابتدا در مسیر همکاری با غرب حرکت می‌کرد، ولی هم‌اکنون سیاست خارجی روسیه در خاورمیانه در سه محور قابل بررسی

است، اول محور اعراب و رژیم اشغالگر قدس که روسیه تلاش دارد به روند صلح در خاورمیانه کمک نماید، دوم سیاست روسیه پیرامون کشورهای خلیج فارس که ظاهراً روسیه تمایل دارد سلاحهای خود را به این کشورها بفروشد، و بالاخره محور سوم که عبارت از تلاش روسیه برای گسترش روابط با ایران می باشد.

سخنران بعدی، آقای رجب صفراف، رئیس مؤسسه تحقیقات در آسیای مرکزی و مشاور دوامی روسیه ضمن صلح آمیز خواندن همکاری های هسته ای ایران و روسیه گفت: آمریکا، اروپا و سایر کشورها خود از انرژی هسته ای استفاده می کنند و ایران نیز که عضو موافقتنامه منع گسترش سلاحهای هسته ای می باشد، برای حفظ منابع ملی خود مثل نفت به استفاده از این نوع انرژی می پردازد. وی با اشاره به مواضع آذربایجان در مورد استفاده از ذخایر دریای خزر گفت: آذربایجان سعی می کند با کمک آمریکا موضع خود را تحمیل نماید و از امضای موافقتنامه بین ایران، ترکمنستان و روسیه به عنوان یک عامل سازنده یاد کرد.

آقای لوکلیاتسکی مدیرکل برنامه ریزی سیاسی وزارت خارجه روسیه نیز طی سخنرانی کوتاهی با اشاره به همکاری های ایران و روسیه برای حل بحرانهای منطقه ای گفت: متأسفانه تاکنون نحوه کار بدین صورت بوده که وقتی بحرانی شکل گرفت، ما شروع به کار می کردیم. حال آنکه بهتر است قبل از بروز بحرانها در منطقه واقع میان ایران و روسیه، ما کار مشترکمان را شروع کنیم و با همکاری یکدیگر ثبات آسیای مرکزی را حفظ نماییم.

آقای دکتر عراقچی، محقق دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی نیز با بررسی تاریخ روسیه و عملکرد رهبران گذشته آن در ارتباط با مسائل مسلمانان و کشورهای اسلامی، خاطرنشان ساخت که تشابهات بارز در تحول تاریخی و فرهنگی روسیه و کشورهای اسلامی، همچنین تشابه در چالشهای موجود اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در برابر آنها، زمینه مساعدی را برای روابط نزدیکتر و سازنده تر ایجاد کرده است. همکاری نزدیک روسیه و کشورهای اسلامی علاوه بر حل مشکلات عدیده دوطرف، می تواند وابستگی آنها به غرب را نیز تا حد زیادی کاهش دهد.

دکتر جلیل روشندل، استاد دانشگاه و محقق دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی به عنوان آخرین سخنران جلسه، به بحث در مورد «همگرایی» و عوامل لازمه آن در منطقه آسیای مرکزی و قفقاز پرداخت. وی ضمن اشاره به عدم کارآیی محور «ترک زبانی» و عدم موفقیت اجلاسهایی که در این زمینه برای برانگیختن هویت ملی کشورهای تازه استقلال یافته ترتیب یافته، همکاری ایران و روسیه و دقت و هوشیاری آنها را در مدیریت بحرانها، مهمترین عامل در حل و فصل مسائل منطقه خواند.

ج) جمع‌بندی و نتایج میزگرد

معاون آموزش و پژوهش وزارت امورخارجه در جمع‌بندی و گزارش کار اجلاس دوروزه روابط ایران و روسیه، ضمن تشکر از حضور فعال هیأت روسی و سخنرانان ایرانی، محورهای اصلی و نتایج حاصله از سومین میزگرد ایران و روسیه را به شرح زیر برشمرد:

- در فاصله دو میزگرد نزدیکی بیشتری میان دیدگاه‌های ایران و روسیه پدید آمده و در حوزه‌های مشخصی چون روابط استانی بویژه میان استان گیلان و استان آستاراخان پیشرفتها محسوس‌تر است.

- در زمینه روابط دوجانبه به نظر می‌رسد اعتماد و اطمینان دوطرف جلب شده و هر دو درصدد گسترش روابط در محورهای پارلمانی، بازرگانی، اقتصادی، نفت و گاز، حمل‌ونقل مشترک، دریافت تکنولوژی، مشارکت بیشتر بخش خصوصی، گسترش سرمایه‌گذاری‌ها و افتتاح شعب بانکها می‌باشند.

- در حوزه روابط منطقه‌ای، دوطرف راجع به حفظ و عدم تغییر مرزهای کشورهای منطقه و لزوم همکاری در حل بحرانهای تاجیکستان، افغانستان و قره‌باغ، دیدگاه‌های مشترک و همسودارند.

- در مورد مسائل مربوط به دریای خزر، دوطرف همکاری مؤثر و مفید خود را ادامه خواهند داد و به‌عنوان مهمترین بخش، اجلاس ۵جانبه وزرای خارجه کشورهای حوزه دریای خزر و فعالیت شرکت ایرانی - روسی - ترکمنی را مورد تأکید قرار داده و الحاق سایر کشورهای حاشیه دریای خزر به این شرکت را تشویق می‌کنند.

- در زمینه مسائل بین‌المللی، ایران و روسیه سیستم تک‌قطبی موردنظر آمریکا را رد کرده و ضمن ادامه همکاری‌ها به هیچ قدرت خارجی اجازه مداخله در امور مربوط به منطقه واقع در شمال ایران و جنوب روسیه را نمی‌دهند.

در خاتمه میزگرد ابراز امیدواری شد بحث‌های کارشناسی و فنی - تخصصی مربوط به همکاری‌های ایران و روسیه در زمینه‌های مختلف، طی چهارمین میزگرد که قرار است در سال آینده در مسکو برگزار شود، ادامه یابد.